

ZAVARIVANJE PLASTIKE

UVOD

- Zavarivanje, kao metoda spajanja može se primeniti kod znatnog broja plastičnih materijala kako istorodnih tako i raznorodnih.
- U *tabeli* navedeni su neki od polimernih materijala koje je moguće spajati zavarivanjem kao i ocene njihove međusobne zavarljivosti.

	PMMA	PVC	PS	ABS	PEHD	PP
PMMA	++	++	++	++	oo	oo
PVE	++	++	oo	+	oo	oo
PS	++	oo	++	++	o	oo
ABS	++	+	++	++	oo	oo
PEHD	oo	oo	o	oo	++	+
PP	oo	oo	oo	oo	+	++

- Pored zavarivanja raznorodnih polimera moguće je zavarivati i raznorodne grupe materijala, na primer polimer-metal, ili polimer-drvo.

UVOD

Vrsta zavarivanja	Izvor toplote	Primena
Zavarivanje toplim elementima	Uglavnom grejni elementi	Ploče, cevi, profili, delovi dobijeni brizganjem Folije...
Ultrazvučno zavarivanje	Spoljašnje i unutrašnje trenje	Karoserijske ploče, kanali za provetravanje...
Zavarivanje trenjem	Spoljašnje trenje	Sferni delovi, cevi, rotaciono simetrični delovi, ploče...
Visokofrekventno zavarivanje	Visokofrekventno naizmenično magnetno polje	Folije, u specijalnim slučajevima ploče...
Elektromagnetno zavarivanje	Induktivno ugrejan čelični prsten ili feromagnet	Uglavnom brizgani (liveni) delovi
Zavarivanje svetlosnim zracima	Svetlosni ili infracrveni zraci	Folije
Elektrotopno zavarivanje	Elektrotopni element (žica)	Spajanje kablova i cevi
Gasno zavarivanje	Gasni plamen	Cevovodi, podovi
Ekstruzionno zavarivanje	Plastifikator	Kućišta (debelozidni delovi)

Podela postupaka zavarivanja.

OSNOVE TEHNOLOGIJE ZAVARIVANJA

- Cilj svakog postupka zavarivanja jeste da obezbedi čvrstu nerazdvojivu vezu između zavarivanih materijala. Pri tome kvalitet zavarenog spoja zavisi od tehnologije zavarivanja, a pre svega raspodele i prostiranja toplote u materijalu.
- Raspodela temperature može se prikazati jednodimenzionom Furijeovom diferencijalnom jednačinom (iz razloga što je jedna dimenzija – debljina zida, mnogo manja od ostale dve – širine i visine):

$$\frac{\partial T}{\partial t} = a \frac{\partial T^2}{\partial x^2} + \frac{\dot{q}}{\rho \cdot c_p}$$

T = temperatura

t = vreme

x = rastojanje

a = temperaturna provodljivost

ρ = gustina

q̇ = toplotna struja

OSNOVE TEHNOLOGIJE ZAVARIVANJA

- **Dakle, za apsolutni kvalitet zavarenog spoja potrebno je obezbediti odgovarajuće parametre a to su:**
  - Temperatura
  - Vreme
  - Položaj (rastojanje)
  - Brzina (snaga ili pritisak)

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

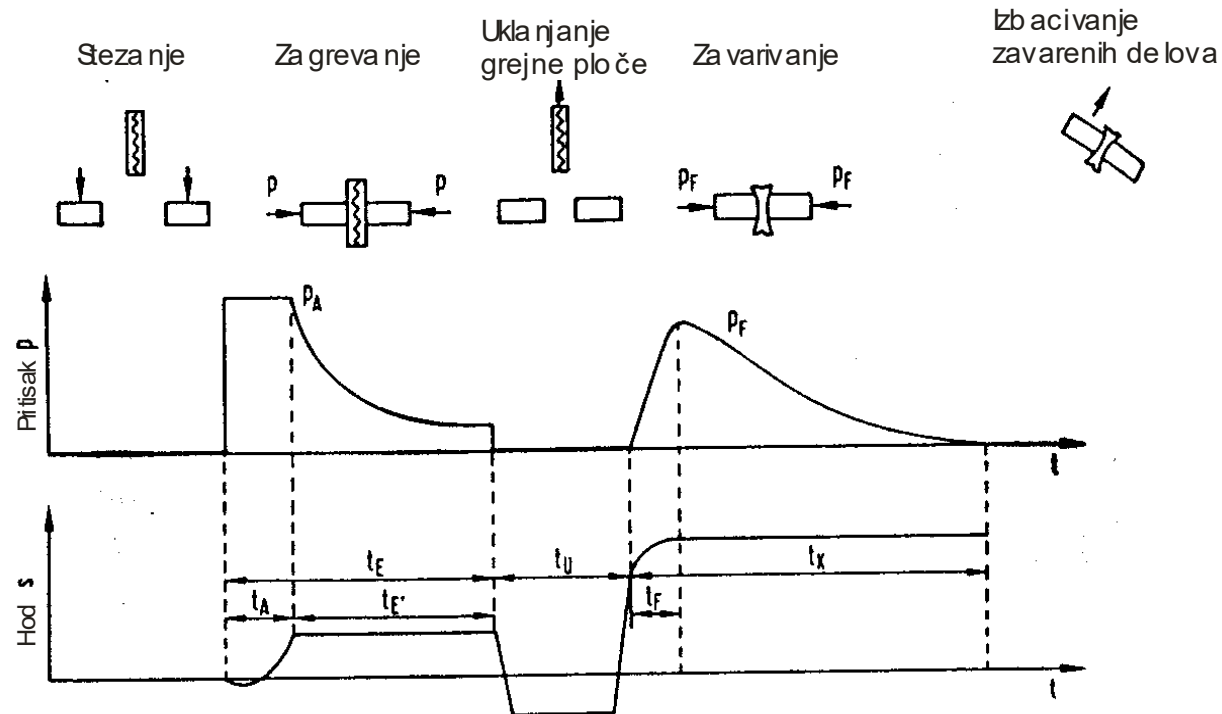
Ovo zavarivanje može biti direktno ili indirektno, a prema DIN 1910 spada u zavarivanja sa grejnim elementom.

- **Zavarivanje sa direktnim unosom toplote**
- **Zavarivanje sa indirektnim unosom toplote**

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

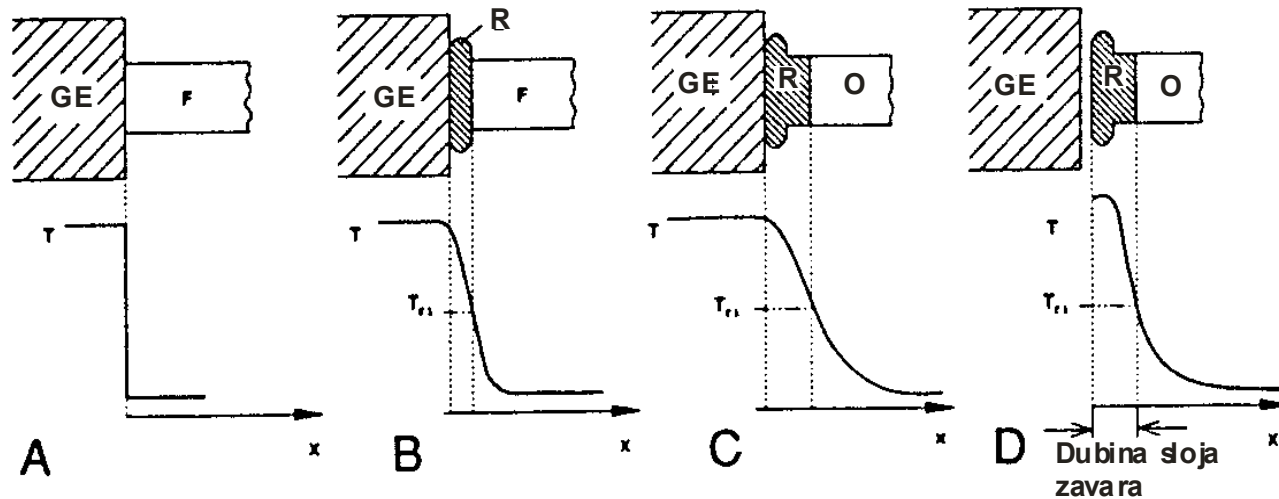

Tok procesa zavarivanja sa pritiskom i pomakom u funkciji vremena

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

Zavisnost dubine topljenja od vremena zagrevanja

A-početak hoda B-kraj hoda, početak zagrevanja bez pomeranja C-kraj zagrevanja bez pomeranja D-odvajanje od grejne ploče GE-grejni element O-obradak R-rastop x-horizontalna koordinata T-temperatura

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

Za ovaj postupak postoje tri tipa mašina:

1. mašine za terensku upotrebu

2. standardne mašine

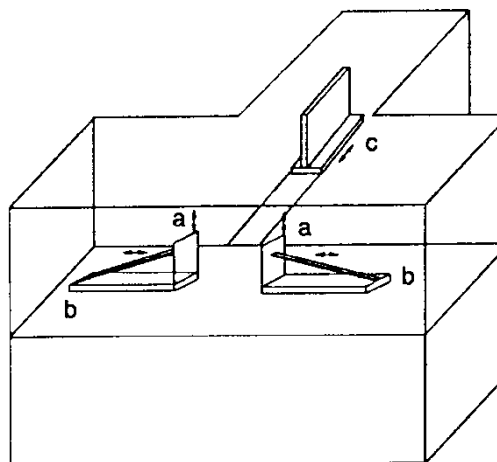

3. specijalne mašine

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

*Šematski prikaz standardne horizontalne mašine za čeono zavarivanje
a-stezni elementi b-jedinica za pomeranje c-grejni element*

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

- **Ove mašine uglavnom imaju sledeće komponente:**
  - kućište,
  - grejne elemente,
  - stezne elemente i elemente za vođenje,
  - pribor za pripremu obradaka,
  - sistem za upravljanje (pritisak, pomak, vreme).

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

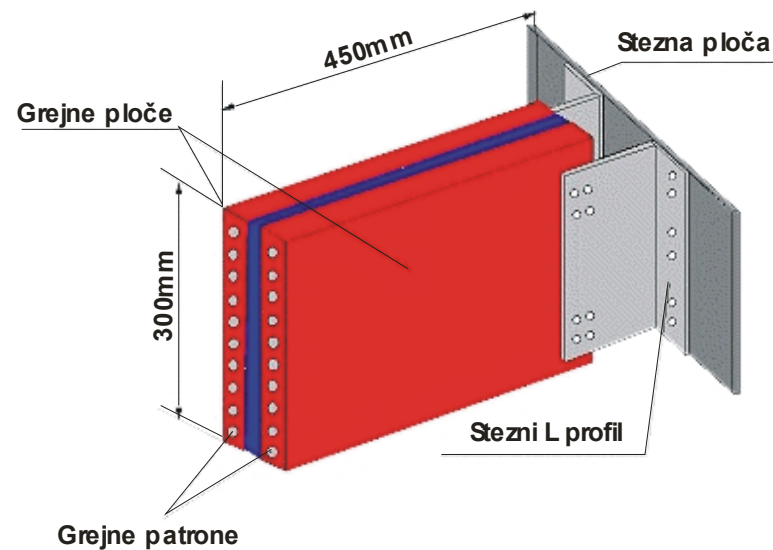
- **Kućište** je uglavnom zavareni ram koji mora biti tako konstruisan da obezbeđuje krutost mašine odnosno spreči bilo kakve deformacije za vreme procesa zavarivanja.
- U kućiše su postavljeni elementi (presa) koji obezbeđuju potrebna kretanja i pritisak.
- Između ploča prese nalaze se grejne ploče koje moraju biti pokretne da bi mogle da se sklone prilikom presovanja (spajanja materijala koji se zavaruju).

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

- **Grejna ploča** mora biti prilagođena materijalu koji otapa (zavaruje).

Šematski prikaz grejne ploče za zavarivanje raznorodnih polimernih materijala

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

- Grejna ploča zagreva se električnim grejačima sa digitalnim regulatorom temperature koji obezbeđuje kontinualnu regulaciju temperature od 180⁰C do 300⁰C kod kontaktnog zagrevanja i do 550⁰C kod visokotemperaturnog zavarivanja.
- Dozvoljena oscilacija temperature je 5⁰C.
- Grejne površine moraju imati slaba adhezivna svojstva pa se u tu svrhu prevlače teflonom ili se na njih jednostavno postavi folija od teflona.
- Same ploče prave se od materijala dobre toplotne provodljivosti i antikorozivnih osobina (legure aluminijuma).

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

- **Elementi za stezanje** i vođenje imaju zadatak da radne komade fiksiraju u radnom prostoru. Zadatak im je da dovedu obradke u radni prostor, odnosno položaj za zavarivanje, a da pri tome ne dođe do neželjenih pomerenja. To je posebno važno za vreme dejstva sile zavarivanja.
- **Uređaji za pripremu** služe za obradu površina koje se zavaruju i uglavnom su to razne vrste testera.

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

- **Upravljačka jedinica** je hidraulični, pneumatski ili elektromehanički sistem koji obezbeđuje kontrolu pritiska i vremena zavarivanja. Postoji više nivoa automatizacije ovih mašina ali potreban minimum upravljanja jeste kontrola pritiska i hoda u funkciji vremena.

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA DIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Čeono zavarivanje

Mašina za čeono zavarivanje cevi

Specijalna mašina za serijsko zavarivanje obradaka velikih dimenzija

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

- To je postupak koji je jako primenjen kod zavarivanja folija.
- U proizvodnji folija važi pravilo da njena cena proizvodnje nije mnogo manja od cene gotovog proizvoda, tako da se dobitak može ostvariti samo uz izuzetno racionalnu tehnologiju.

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

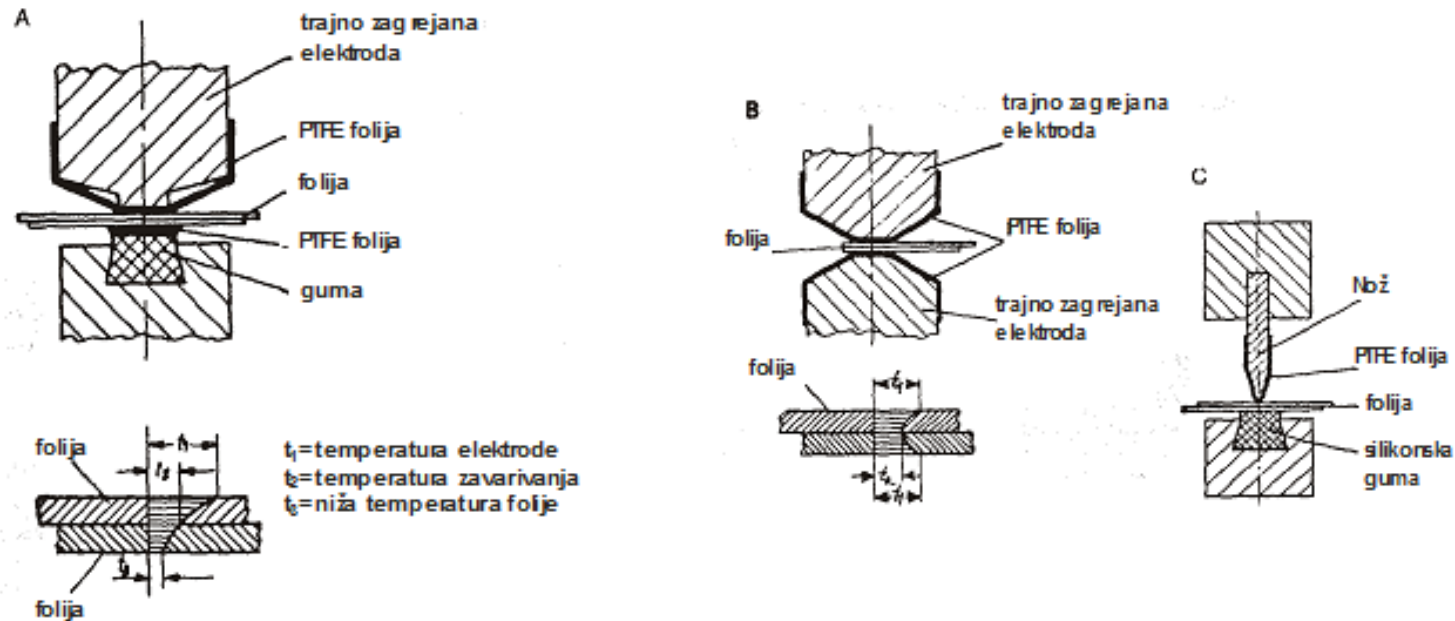
Toplotno kontaktno zavarivanje

- Folija se kod zavarivanja dovede između alata i tu se pomoću zagrejanog i sa PTFE (**Poli(tetrafluoroetylen)**) prevučenog žiga zagreva. Kod ove tehnologije postoje tri postupka:
  1. jednostrano zavarivanje
  2. dvostrano zavarivanje
  3. zavarivanje sa odvajanjem

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Toplotno kontaktno zavarivanje

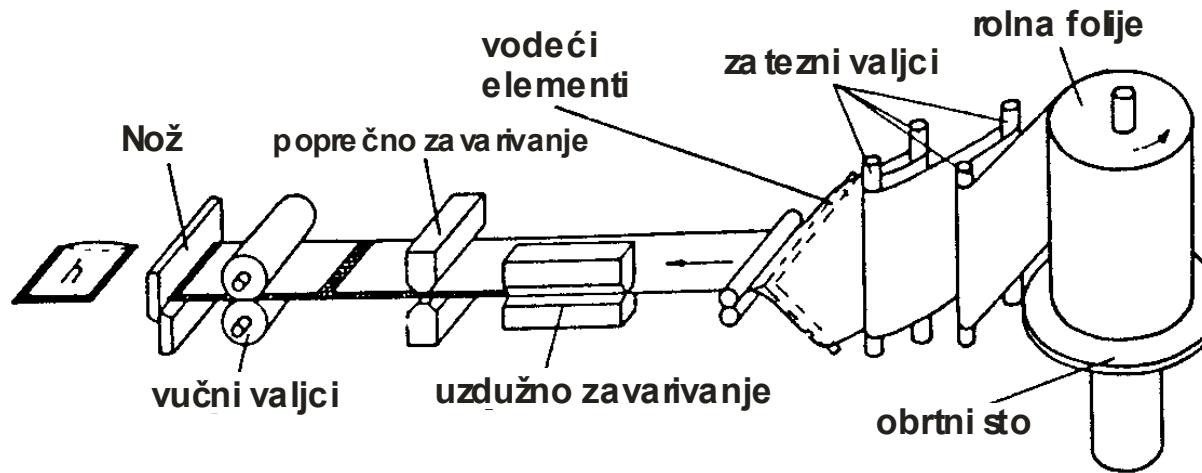

Šematski prikaz postupka
A: jednostrano zavarivanje
B: dvostrano zavarivanje
C: zavarivanje sa odsecanjem

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Toplotno kontaktno zavarivanje

Mašina za proizvodnju kesa iz folija

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

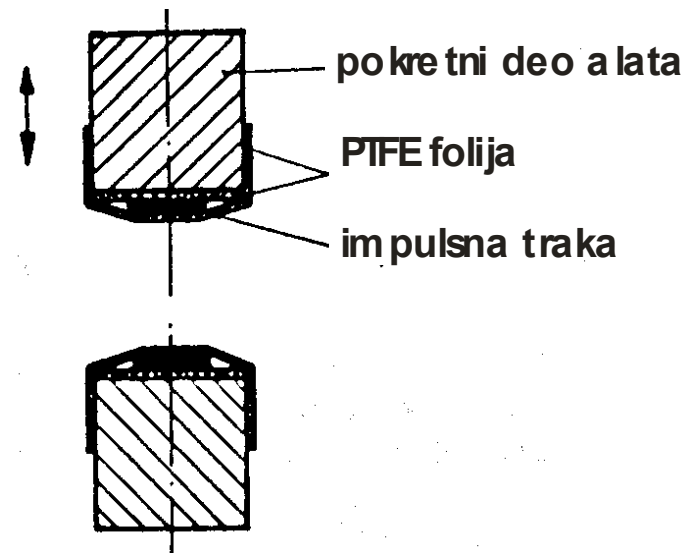
Toplotno impulsno zavarivanje

- To je proces veoma sličan prethodnom sa sledećim razlikama:
  - Folija se pod pritiskom hladi skoro do sobne temperature,
  - **Žig prevučen PTFEom (Poli(tetrafluoroetylen) mora se za svaki ciklus zavarivanja ponovo zagrevati,**
  - Temperatura granične površine (kontaktna temperatura između alata i folije) je funkcija vremena.
- Zahvaljujući hlađenju pod pritiskom dobija se bolji kvalitet zavara ali zbog toga što se **alat u svakom ciklusu ponovo greje proces duže traje.**
- Taj problem se delimično rešava obostranim impulsnim zavarivanjem.

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Toplotno impulsno zavarivanje

Šema dvostranog impulsnog zavarivanja
sa impulsnim trakama

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

Ostali postupci

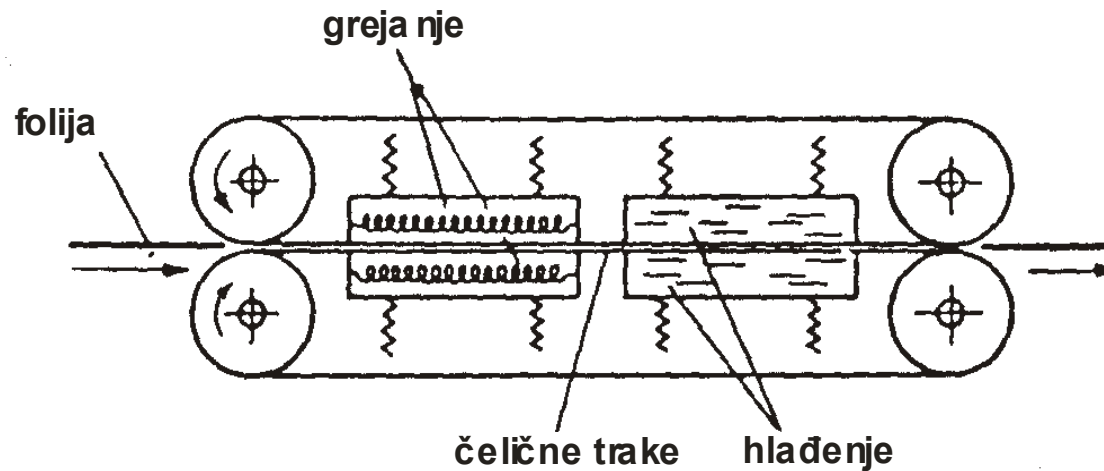
- **U slučaju kada zavarujemo materijal kod koga folija od PTFE Poli(tetrafluoroetylen) neme dovoljnu temperaturnu postojanost ili kada je hlađenje pod pritiskom nemoguće mora se pribeći posebnim konstrukcijama ovih mašina.**
- **Jedna od njih prikazana je na sledećem slajdu.**
- **Reč je o mašini sa trakastim transporterom koja omogućuje brzo hlađenje PTFE Poli(tetrafluoroetylen) folije te sprečava njeno topljenje.**
- **Ova mašina primenjuje se za proste ravne zavare i može postići i do 100 taktova u minuti.**

ZAVARIVANJE KONTAKTNIM ZAGREVANJEM

ZAVARIVANJE SA INDIREKTNIM UNOSOM TOPLOTE

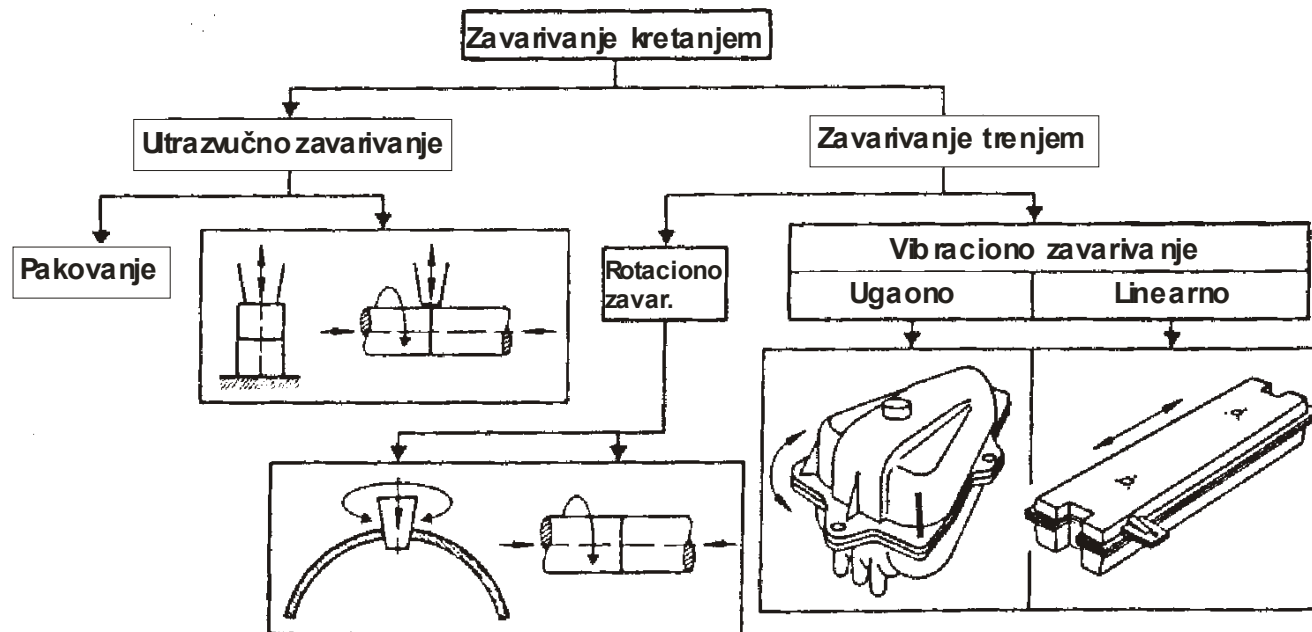
Ostali postupci

Toplotno kontaktno zavarivanje
trakastim alatom sa hlađenjem pod
pritiskom

ZAVARIVANJE KRETANJEM

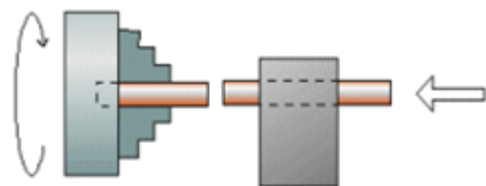
- Kod zavarivanja trenjem i ultrazvukom kretanje dva tela i njihovo unutrašnje i spoljašnje trenje stvaraju toplotu potrebnu za zavarivanje.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

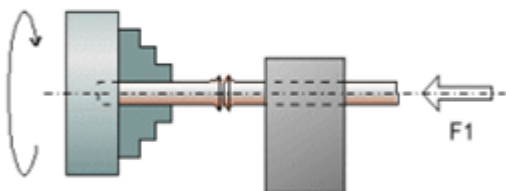
ROTACIONO ZAVARIVANJE

- Kod rotacionog zavarivanja do topljenja zavarivanih površina dolazi usled trenja prouzrokovanog relativnim kretanjima zavarivanih komada i sile koja ih pritiska jedno ka drugom.

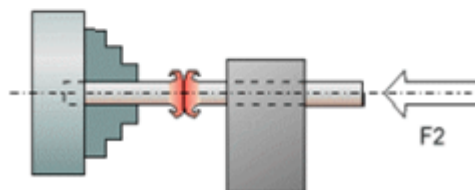
FAZA 1.

Ostvarivanje relativnog kretanja (potrebnog broja obrtaja) i primicanje komada. Potrebno vreme 0.1-2s

FAZA 2.

Zagrevanje kroz trenje prouzrokovano relativnim kretanjem i silom F_1 .

FAZA 3.

Ukidanje relativnog kretanja i zavarivanje silom $F_2 > F_1$.
Sledi hlađenje i uklanjanje zavarenih komada.

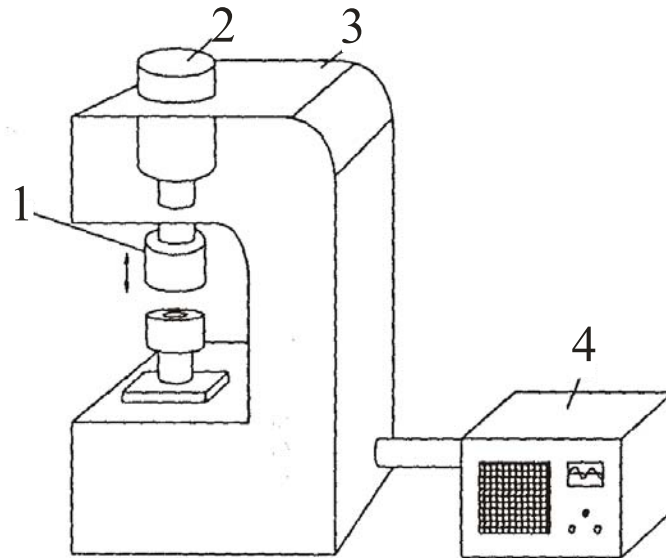
ZAVARIVANJE KRETANJEM

ROTACIONO ZAVARIVANJE

- Ovaj postupak je jedan od najstarijih kada su u pitanju zavarivanja polimera u serijskoj proizvodnji. Nekada se izvodio na običnim strugovima. Danas postoje mašine za rotaciono zavarivanje koje ovaj postupak dovode sve više u prvi plan.
- Standardna konstrukcija ove mašine ima sledeće elemente:
  - pogonsku i kočionu jedinicu,
  - jedinicu za presovanje,
  - jedinicu za prihvatanje i vođenje obradaka,
  - upravljačku jedinicu

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ROTACIONO ZAVARIVANJE

Šematski prikaz mašine za rotaciono zavarivanje

1. presa 2. pogonska i kočiona jedinica 3. kućište 4. upravljačka jedinica

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ROTACIONO ZAVARIVANJE

- Pogon ovih mašina mogu biti disk motori ili konvencionalni elektromotori kao i pneumatski motori.
- Za zaustavljanje mogu se primenjivati dve metode: brzo zaustavljanje (kočionim sistemima) i metoda inercionog zaustavljanja (odvajanje pogona od obradaka).
- Presa je po pravilu pneumatska i zadatak joj je da obezbedi dovoljan hod i pritisak radi ostvarivanja potrebnog trenja i sile zavarivanja.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ROTACIONO ZAVARIVANJE

- Jedinica za prihvatanje i vođenje obradaka mora obezbediti isti pritisak kompletnoj površini koja se zavaruje.
- Takođe je bitno da ova jedinica prihvati obratke i spreči bilo kakvo proklizavanje osim onog neophodnog za odvijanje procesa.
- Konstrukciono se stezanje rešava u sprezi ili ozubljenim hvataljkama.
- Jedinica za upravljanje odgovara konstrukcionom rešenju prihvatanja obradaka.
- Moderne mašine imaju univerzalno regulisanje parametara.
- Za sam proces, a time i kvalitet zavara najbitnije je regulisanje pritiska.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

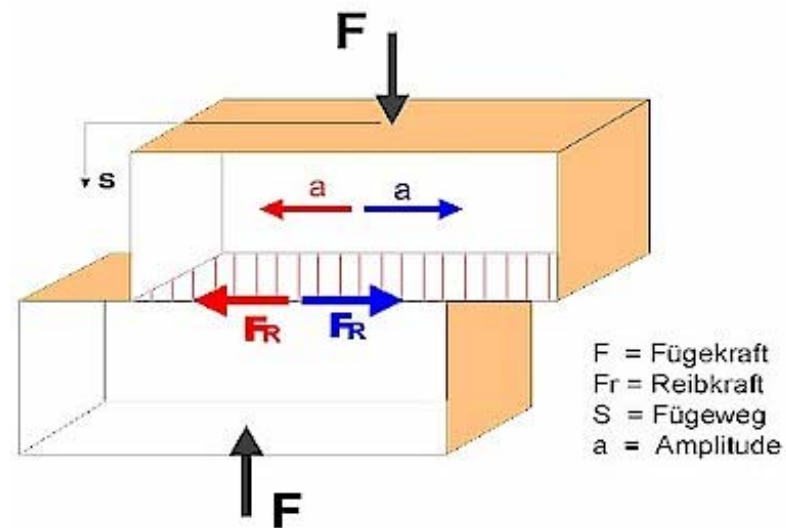
VIBRACIONO ZAVARIVANJE

- Ovaj postupak je veoma sličan prethodnom sa tom razlikom što se toplota dobija trenjem usled periodičnog kretanja (vibracija).
- Što se vibracija tiče one mogu biti ostvarene **linearnim oscilovanjem, biaksijalnim oscilovanjem i ugaonim oscilovanjem.**

ZAVARIVANJE KRETANJEM

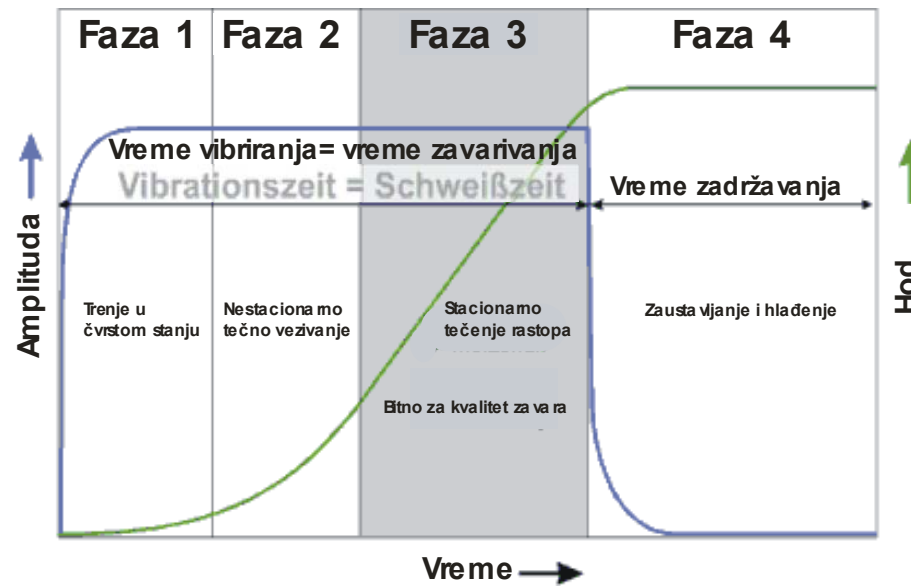
VIBRACIONO ZAVARIVANJE

Šematski prikaz procesa vibracionog zavarivanja
F-sila zavarivanje *F_r*-sila trenja *S*-hod *a*-amplituda

ZAVARIVANJE KRETANJEM

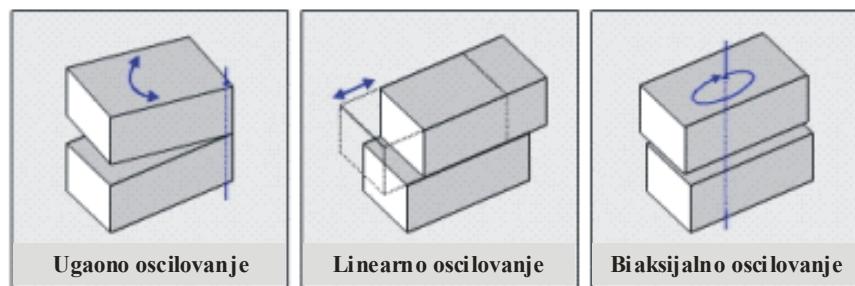
VIBRACIONO ZAVARIVANJE

Dijagram toka procesa vibracionog zavarivanja

ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

Vrste oscilovanja

ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

- Mašine za ugaono vibraciono zavarivanje izvode se uglavnom u C-obliku.
- U gornjem delu mašine nalaze se mehanički sistem za ostvarivanje vibracija i hidraulični sistem za vertikalno pomeranje alata.
- Na žalost zbog mehaničkog vibro-sistema (frekvencije oko 100Hz) nemoguće je obezbediti dovoljnu krutost mašine za preciznije obrade.
- Stvar je drugačija kada se radi o linearnom vibracionom zavarivanju.
- Ove mašine su zatvorenog tipa (četiri stuba).
- I u ovom slučaju vibro-sistem nalazi se u gornjem delu mašine dok je donji deo pokretan (presa).
- Vibro-sistemi mogu biti elektromagnetni ili hidraulični.

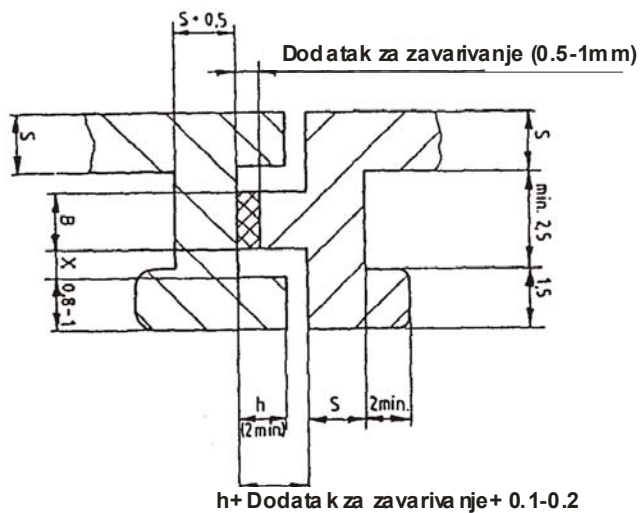
ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

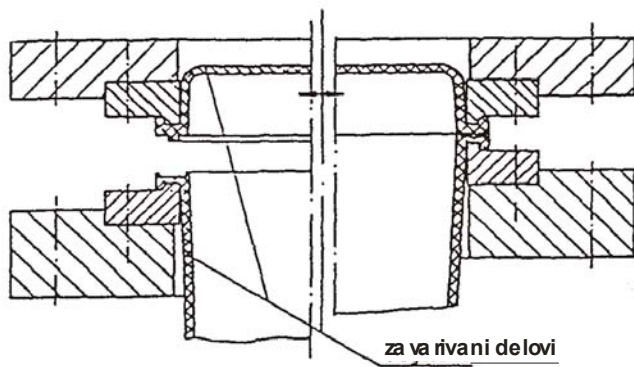
- **Elektromagnetni pogonski (vibracioni) sistem** prikazan je na *slici 19*.
- Kod ovog sistema vibracije se dobijaju tako što se pokretna ploča postavi između dva elektromagneta kojima se naizmenično menja polaritet.
- Da bi se poboljšale vibracione karakteristike i omogućilo umirenje i vraćanje pokretne ploče nakon isključenja elektromagneta u početni položaj ona se nalazi i između dve opruge.
- Mašine sa ovim vibracionim sistemom rade sa tačno određenim frekvencijama od 100Hz do 280Hz i sa amplitudama od 0,35 do 0,9mm.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

Alat za prihva tanje - princip

Elektromagnetni pogon vibacionog sistema

ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

- **Hidraulični pogonski (vibracioni) sistem** oscilovanje pokretne ploče (koja se i u ovom slučaju nalazi u jednom opružnom sistemu) ostvaruje pomoću para klipova koji se naizmenično aktiviraju pomoću hidrauličnih servoventila i osciluju pokretnu ploču traženom frekvencijom i amplitudom.
- Frekvencija se može kontinualno regulisati između 190 i 280Hz kao i amplituda koja se kreće u granicama od 0 do 2,4mm.
- Kod oba ova sistema pomeranje radnog stola je hidraulično, tako da se pritisak potreban za proces zavarivanja (1,50 do 2,00N/mm²) ostvaruje bez problema.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

- Novije mašine za vibraciono zavarivanje imaju mogućnost regulacije ovog pritiska za vreme ciklusa, što obezbeđuje kvalitetniji zavar. Tok promene pritiska zavarivanja treba da ima sledeće faze:
  - u fazi zatvaranja (pomeranja stola na gore) pritisak treba da je što manji da ne bi došlo do deformacije hladnih komada,
  - sa početkom vibracije pritisak se povećava tako da obezbedi potrebnu plastifikaciju u optimalnom vremenskom periodu,
  - kada se dostigne željena dubina prodiranja jednog komada u drugi pritisak se smanjuje kako ne bi došlo do dodatnog topljenja i preteranog deformisanja delova.

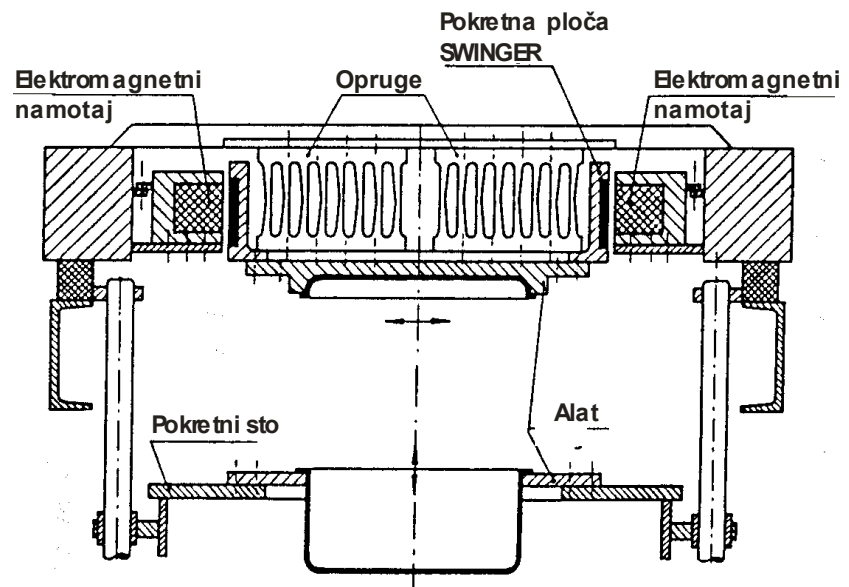
ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

- **Jedan proces vibracionog zavarivanja koji je prikazan iznad traje od prilike oko 20 sekundi.**
- Ove mašine su veoma bučne (zbog vibrirajućih elemenata) pa ih je neophodno akustično izolovati i time nivo bučnosti dovesti ispod granice od 80dBA.
- **Ove mašine prave se u raznim veličinama koje zavise od dimenzija radnog komada. Najmanje su predviđene za radne komade dimenzija 600x400mm dok veće mogu da zavaruju i komade 1800x500mm (površina zavarivanja 300cm³).**
- Što se automatizacije ovih mašina tiče moguće je obezbediti automatsko dovođenje radnih delova kao i odlaganje i transport gotovih delova.
- Na jednu mašinu je moguće postaviti više vibracionih alata koji ne moraju da budu horizontalno postavljeni već mogu da se orintišu u zavisnosti od radnog komada.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

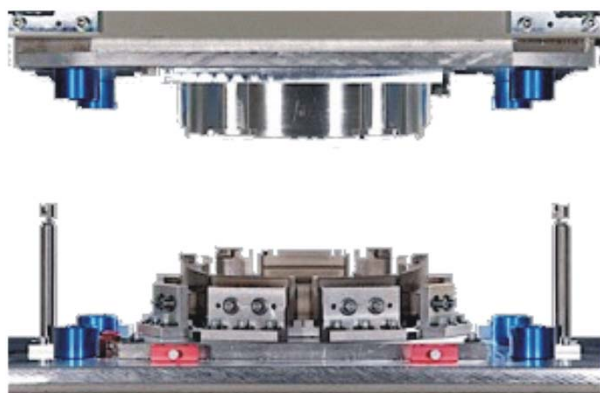
VIBRACIONO ZAVARIVANJE

Elektrohidraulični pogon mašine za vibraciono zavarivanje

ZAVARIVANJE KRETANJEM

VIBRACIONO ZAVARIVANJE

Alat i mašina za vibraciono zavarivanje

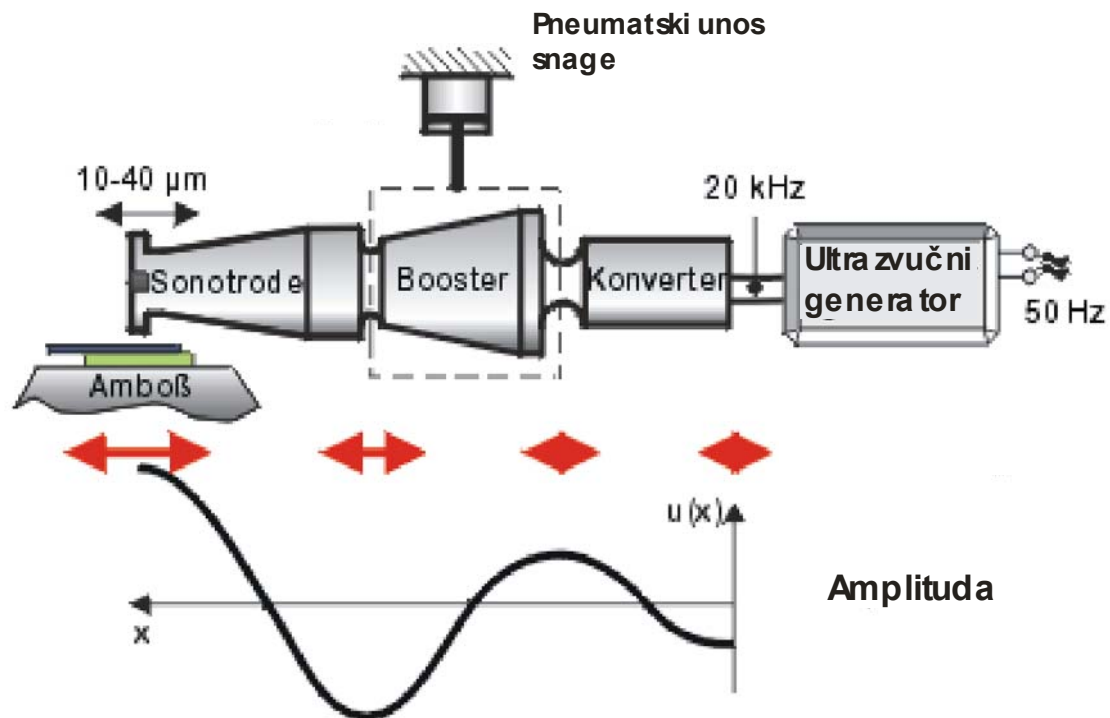
ZAVARIVANJE KRETANJEM

ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

- Kao u prethodnom slučaju i ovde se toplotna energija potrebna za zavarivanje ostvaruje pomoću spoljašnjeg i unutrašnjeg trenja.
- Ovde se na obradak prenose **longitudinalni talasi** koji u njemu izazivaju stojeće talase.
- Zavarivani komadi moraju biti tako dimenzionisani da se u ravni zavara ostvaruje maksimalno kretanje molekula i time obezbedi dovoljno zagrevanje.
- Ovim postupkom može se izvoditi i tačkasto zavarivanje kao i zavarivanje folija.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

Šematski prikaz procesa ultrazvučnog zavarivanja

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

- Ultrazvučno zavarivanje može biti:
  - **indirektno zavarivanje** (daleko ultrazvučno polje) – rastojanje od čela sonotrode do tačke zavarivanja veća od 6mm,
  - **direktno zavarivanje** – rastojanje od čela sonotrode do tačke zavarivanja manja od 6mm,
  - **zavarivanje folija** – koje je u principu direktno zavarivanje ali zbog zvučne propustivosti folija mora se posmatrati posebno. **Folije debljine ispod 0,1mm ovim postupkom nije moguće zavarivati.**

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

- Mašina za ultrazvučno zavarivanje sastoji se od:
  - kućišta,
  - ultrazvučnog generatora,
  - konvertora,
  - sonotrode,
  - jedinice za presovanje,
  - pribor za prihvatanje radnih komada,
  - upravljačke jedinice.

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

- **Kućište** ovih mašina uglavnom je u C-izvedbi. U gornjem delu kućišta nalazi se presa i ultrazvučna jedinica (**ULTRAZVUČNI GENERATOR-KONVERTOR-POJAČAVAČ-SONOTRODA**), dok se u donjem delu nalazi pribor za prihvatanje i stezanje radnih komada.
- **Konvertor** ima zadatak da visokofrekventnu električnu energiju pretvori u mehaničke oscilacije (longitudinalne talase). U tu svrhu koristi **se piezokeramički element** sa stepenom iskorišćenja od 95%. **Radna frekvencija ovog elementa kreće se oko 20kHz, a u ekstremnim slučajevima može dostići i učestalost od 50kHz.**

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

Mašina za ultrazvučno zavarivanje

ZAVARIVANJE KRETANJEM

ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

- **Pojačavač** prosleđuje mehaničke oscilacije do sonotrode i pri tome im koriguje amplitudu na veličinu koju zahteva sonotroda. Menjanjem pojačavača može se regulisati amplituda mehaničkih oscilacija.
- **Sonotroda** (alat) ima za zadatak prenos oscilacija, prenos sile zavarivanja i pretvaranje ulazne amplitude u izlaznu (radnu) amplitudu.
- **Presa** po pravilu ima pneumatski pogon i obezbeđuje potrebna kretanja alata i silu potrebnu za zavarivanje.

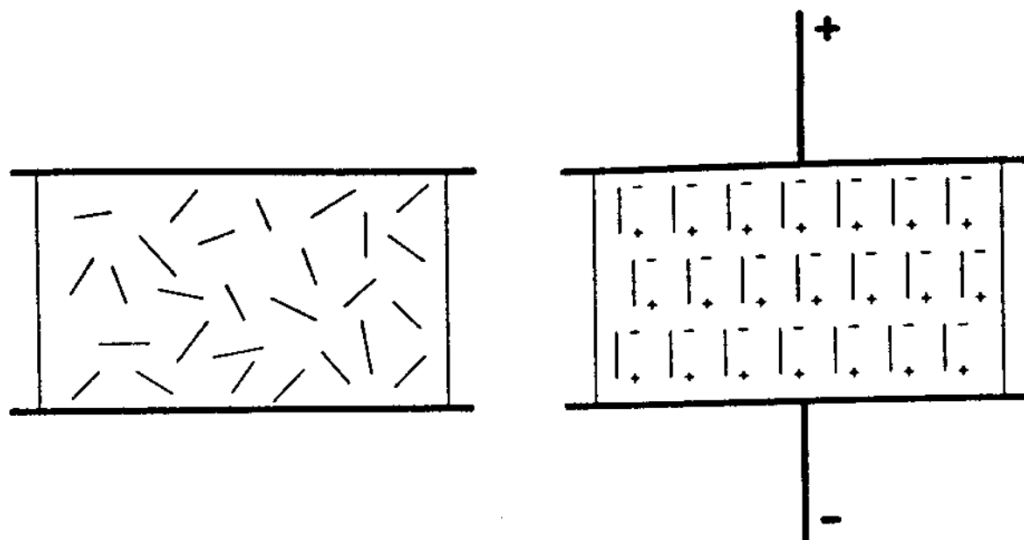
ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

VISOKOFREKVENTNO ZAVARIVANJE

- Najrasprostranjenija tehnologija zavarivanja kada su u pitanju zavarivanja električnom energijom jeste kapacitivno visokofrekventno zavarivanje (VF-zavarivanje).
- **Njome se zavaruju folije svih vrsta.**
- Ova tehnologija zasniva se na polarnim grupama koje materijal koji se zavaruje mora posedovati.
- **Ako predstavimo obradak kao homogeno telo koje je građeno od diopola i izložimo ga naizmeničnom magnetnom polju dipoli će se kretati antiparalelno polovima polja.**
- Povećamo li dovoljno frekvenciju magnetnog polja doći će do generisanja toplote usled unutrašnjeg trenja.

ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

VISOKOFREKVENTNO ZAVARIVANJE

Princip visokofrekventnog zavarivanja (stvaranje dipola)

ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

VISOKOFREKVENTNO ZAVARIVANJE

- **Relativnoom dielektričnom konstantom se izvažava zavarljivosti materijala tehnologijom visokofrekventnog zavarivanja i to sledećim vrednostima:**
  - $\varepsilon_r > 0.1$ **jako dobro zavarljiv materijal**
  - $0.1 > \varepsilon_r > 0.01$ **zavarljiv materijal**
  - $\varepsilon_r < 0.01$ **nezavarljiv materijal**
- **Posle svega mogu se navesti neki od materijala koji se mogu zavaritati ovim postupkom: PVC, PUR, PA, PVDC, EVA, ABS i CA.**

ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

VISOKOFREKVENTNO ZAVARIVANJE

- **Pored toplote za proces zavarivanja potrebno je obezbediti i pritisak radi dobijanja kvalitetnog zavara.**
- **Osnovni delovi mašine za visokofrekventno zavarivanje su visokofrekventni (VF) generator sa jedinicom za upravljanje i presa.**
- **VF-generator pretvara mrežnu frekvenciju od 50Hz u onu potrebnu za proces zavarivanja koje se kreću oko 27,12kHz.**

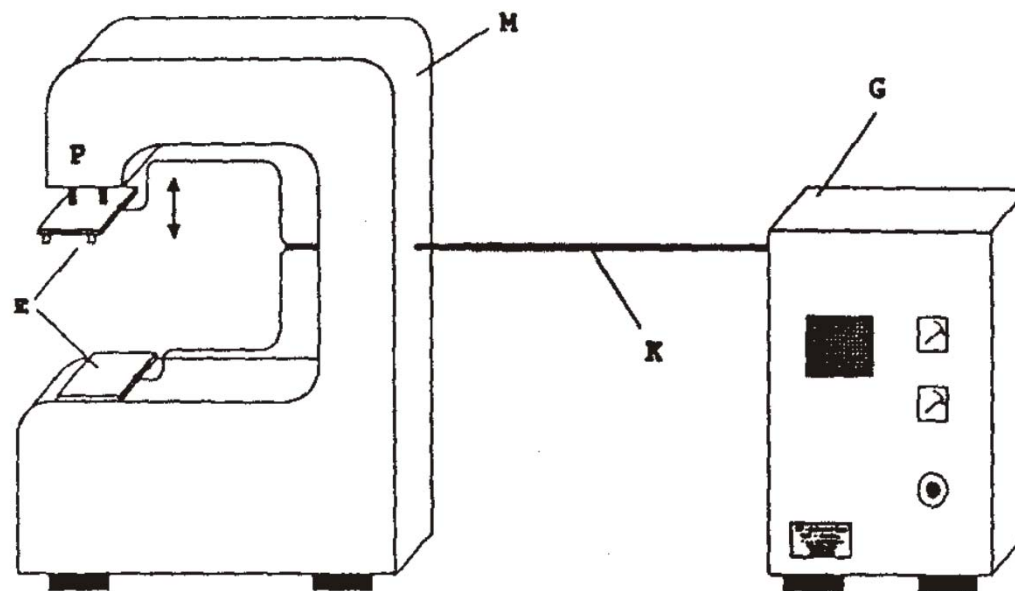
ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

VISOKOFREKVENTNO ZAVARIVANJE

- Iz generatora se energija putem koaksijalnih vodova prenosi na elektrode koje se nalaze na presi.
- Ove mašine mogu imati C-konstrukciju koja se po pravilu teško sreću u praksi.
- Naime ove mašine su u praksi komplikovanije jer se na njima obično obavlja i odsecanje, konfekcija, transportovanje itd.
- Postoje sledeće konstruktivne varijante ovih mašina:
  - mašine sa dva pokretna stola
  - mašine sa obrtnim stolom
  - mašine sa beskonačnom trakom

ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

VISOKOFREKVENTNO ZAVARIVANJE

Šematski prikaz mašine za visokofrekventno zavarivanje
M-kućište mašine G-generator P-presa E-radne elektrode
K-koaksijalni vod

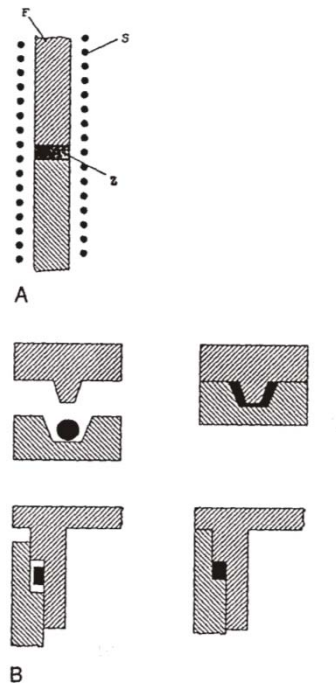
ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

INDUKCIONO ZAVARIVANJE

- Indukciono zavarivanje (elektromagnetno zavarivanje) je manje poznata tehnologija zavarivanja termoplastičnih materijala.
- Postupak se zasniva na stvaranju toplotne energije indukcijom direktno u samom zavaru.
- Da bi neki materijal mogao da se zavaruje ovom tehnologijom mora u sebi sadržati metal.
- Kao elektromagnetni punioci koriste se oksidi koji mogu biti sadržani u samom termoplastu ili se mogu postavljati između zavarivanih površina.
- Rastojanje između vodom hlađenog namotaja i mesta zavarivanja trebalo bi da je što manje jer je količina indukovane toplote obrnuto proporcionalna ovom rastojanju.

ZAVARIVANJE ELEKTRIČNOM STRUJOM

INDUKCIONO ZAVARIVANJE

*Princip (A) i vrste šavova (B) kod indukcionog zavarivanja.
S-namotaj F-zavarivani materijal Z-dodatni (metalni) materijal*

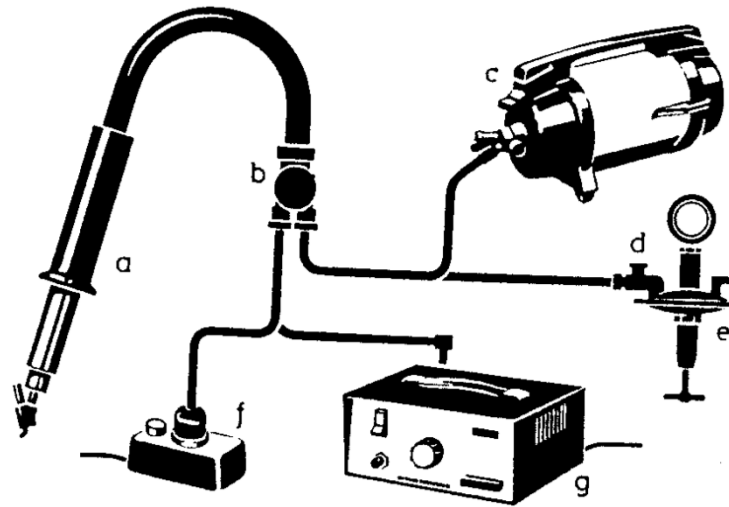
ZAVARIVANJE GASOM

ZAVARIVANJE TOPLIM GASOM

- Kod ovog postupka se materijal greje na specijalnom pripremljenim površinama i zavaruju primenom pritiska, sa ili bez dodatnog materijala.
- Pritisak se može ostvarivati ručno ili mehanički.
- **Dodatni materijal bi trebao da bude isti kao i zavarivani. Proizvodi se u obliku žice u raznim profilima.**
- Za ovaj postupak su, kao i za gasno zavarivanje metala, bitni sledeći parametri: temperatura gasa, mešavina gasa, pritisak i brzina zavarivanja.
- **Uređaj za zavarivanje toplim gasom jeste jedna kompaktna celina sa sledećim elementima: držač, grejna komora, dizna, termoelementi, priključak za struju i vazduh.**
- U zavisnosti od primene može se birati među raznim mogućnostima priključka.

ZAVARIVANJE GASOM

ZAVARIVANJE TOPLIM GASOM

Šema priključka uređaja za zavarivanje toplim gasom
a-uređaj b-razvodnik c-kompresor vazduha d-centralno
napajanje vazduhom e-ventil pritiska f-prekidač
g-regulaciona jedinica

ZAVARIVANJE GASOM

ZAVARIVANJE TOPLIM GASOM

- Postoje sledeća konstrukciona rešenja ovih mašina:
  - ručne mašina sa fenom ugrađenim u rukohvatu
  - ručne mašine sa fenom kao posebnim uređajem
  - automatske mašine (za zavarivanje ploča, folija, podnih obloga...)

ZAVARIVANJE GASOM

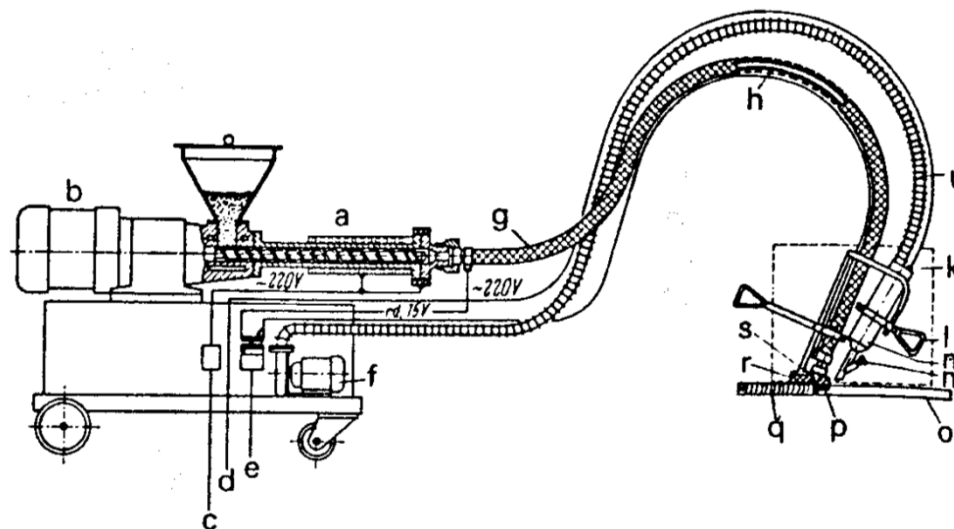
EKSTRUZIONO ZAVARIVANJE

- **To je nadogradnja na zavarivanje toplim gasom i veoma je slično tom postupku. Razlika je samo u načinu dovođenja dodatnog materijala.**
- **Ove mašine možemo podeliti u sledeće grupe:**
  - **ručna mašina za ekstruziono zavarivanje**
  - **mašine sa odvojenim jedinicama za plastifikaciju**
  - **mašine za zavarivanje dugačkih zavara**

Ove mašine se postavljaju na automatski upravljana vozila i njima se zavaruju dugački zavari npr. polimerne folije na deponijama.

ZAVARIVANJE GASOM

EKSTRUZIONO ZAVARIVANJE

Uređaj za ekstruziono zavarivanje

a-ekstruder **b-regulacioni motor** **c-regulator temperature ekstrudera** **d-dovod struje za grejač vazduha** **e-regulator temperature creva** **f-kompresor vazduha** **g-toplotna izolacija creva** **h-PTFE crevo** **i-vazdušno crevo** **k-zavarivačka glava** **l-rukohvat** **m-grejač vazduha** **n-termometar** **o-materijal** **p-nos zavara** **r-zavar**

ZAVARIVANJE GASOM

EKSTRUZIONO ZAVARIVANJE

zavarivačka glava uređaja za ekstruziono zavarivanje

ZAVARIVANJE ZRAČENJEM

- **Ovaj vid zavarivanja kod polimernih materijala nije našao veliku primenu.**
- **Može se primeniti kao zamena nekih drugih vidova zagrevanja materijala.**
- **Na primer kod ekstruzionog zavarivanja može se umesto toplim vazduhom dodatni materijal grejati nekom vrstom toplotnog zračenja.**
- **Lasersko zavarivanje polimernih materijala još je u razvoju i od njega se očekuje visoka produktivnost i kvalitet.**